

Školitelský posudek na diplomovou práci **Tomáše Ruty „FILM A VLAK. FILMY ODEHRÁVAJÍCÍ SE VE VLAKU“**

Tématu „film a vlak“ se dostalo v zahraniční filmologii zvýšené pozornosti především s nástupem nové filmové historie, konkrétně asi nejvíce v kontextu uvažování o filmu atrakcí a jeho souvislostech s dalšími „mobilními“ fenomény moderny. Již klasické studie Wolfganga Schivelbushe, Lynne Kirby či Lauren Rabinovitz věnované právě „vlakovým“ rozměrům filmu dnes patří ke klasickým textům post-postrukturalistické filmové teorie a historie; filmy typu „příjezdu vlaku“ se staly reflektovanou „prascénou“, „primárním filmovým archetypem“ či „bodem počátků“ celku vývoje kinematografie.

Předložená diplomová práce z těchto studií částečně vychází, když v první půlce mapuje především souvislosti železnice a filmu v tomto půdorysu, nicméně se toto omezení pokouší přesáhnout ke konkrétním analýzám filmů, které se odehrávají ve vlaku. Práce je proto rozdělena na teoretickou (přehledovou) a analytickou část, kterou tvoří případové studie vybraných filmů z různých období dějin kinematografie.

V první části práce se diplomant nepokouší vyčerpávajícím způsobem obsáhnout celou šíři současného přemýšlení o filmu a vlaku. Vypůjčuje si spíše ty zdroje, ke kterým se v našem prostředí dostal, kombinuje je s historickými studii spíše ekonomicko-sociologického ražení, aby vykreslil vlak jako ústřední zásadní „aparát“ i „dipozitiv“ modernity. Nevrací se přitom k primárním pramenům, pracuje výhradně s reflexemi z 90. let, a to především sborníkového charakteru, které již fenomén vlaku „rámují“ či definují jako kulturní sílu a inspiraci. Vlak se tak vyjevuje nejen jako technický vynález, ale především jako vynález, který záhy začal okupovat a dráždit dobovou uměleckou imaginaci. Podobně i u diplomanta občas vzbudí poetické či existenciální úvahy, které doplňují „technicistní“ úvahy o filmově-vlakovém stroji.

Přestože takto koncipovaný úvod může být posuzován jako fragmentární a poněkud zatížený citacemi z „druhotných“ a již interpretačně završených zdrojů, diplomant postupně tento rámeček přesahuje – nejdříve v úvahách o formální prostorovosti vlakového světa – tedy významotvorném dělení na vnějšek a vnitřek vlaku (dovedeném k úvahám o vlaku jako heterotopii), a především pak naznačením souvislostí mezi vlakovou a filmovou percepcí.

Analytická část potom představuje „typologii možností, jak zobrazit jízdu ve vlaku“, tedy pokus o popsání výběrového vzorku „train-movies“ (které v úvodní části autor odlišuje od road-movies). Vzorek zastupuje jednotlivá období vývoje kinematografie: od filmu FRIGO NA MAŠINĚ, k NA SEVER SEVEROZÁPADNÍ LINKOU, JEDEN VEČER, JEDEN VLAK, EVROPA, až k jedinému českému příkladu, KALAMITĚ. Vzorek je to poměrně disparátní, nicméně diplomant se ani nesnaží na jeho podkladě dojít k nějaké vyčerpávající „vlakovo-filmové gramatice“. Jednotlivé analýzy mohou stát odděleně, zároveň ukazují, jak již v takto omezeném vzorku může být vlaková tematika využita a zpracována naprosto odlišně.

Práce i ve výsledné fázi zůstává poněkud fragmentární, struktura v některých místech i přes má doporučení zůstala nedotažena, a tak práci chybí jasně klenutý oblouk od hypotéz k závěrům. Některé využití zdroje pak působí trochu náhodně a nevytěženě (např. právě práce s texty nové filmové historie). V některých místech je okouzlení autora vlakem větší než jeho snaha analyzovat vlakový topos ve filmu, což ovšem na druhé straně dodává práci specifickou poetičnost.

Výsledný text ovšem v každém případě splňuje požadavky na diplomovou práci, proto jej doporučuji k obhajobě. Navrhuji hodnocení velmi dobře.

V Praze dne 17.9.2006
KFS FF UK

PhDr. Petra Hanáková, Ph.D.,